

Wykorzystywanie seksualne dzieci w cyberprzestrzeni z perspektywy sprawcy – kto jest po drugiej stronie ekranu?

Katarzyna Staciwa

Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa
– Państwowy Instytut Badawczy

Celem artykułu jest przybliżenie zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni i naszkicowanie sylwetki sprawcy przemocy seksualnej ukierunkowanej na dzieci w środowisku online.

Rozważania rozpoczęto od zdefiniowania cyberprzestrzeni i informacji o dwóch głównych kierunkach rozwoju omawianego zjawiska w tym środowisku – dotyczącym materiałów przedstawiających wykorzystywanie seksualne dzieci oraz dotyczącym zachowań (np. uwodzenie, nagabywanie czy szantaż na tle seksualnym). Pozostałą część rozważań poświęcono wyzwaniom, które towarzyszą pracom nad modelem koncepcyjnym tego zjawiska, jak również trudnościom związanym z jego opisem terminologicznym i statystycznym.

W części poświęconej sprawcy zaprezentowano przegląd najważniejszych pytań badawczych, które zostały zadane na przestrzeni ostatnich dwóch dekad, jak również wybrane zagadnienia z odpowiedzi uzyskanych na te pytania przez różnych badaczy.

Artykuł kończy się krótką dyskusją i uwagami dotyczącymi źródeł i metod zdobywania informacji na wskazany w tytule temat.

SŁOWA KLUCZOWE:

WYKORZYSTYWANIE SEKSUALNE DZIECI, CYBERPRZESTRZEŃ

Wykorzystywanie seksualne dzieci w cyberprzestrzeni

W przestrzeni publicznej zjawisko wykorzystywania seksualnego dzieci jest najczęściej utożsamiane z przestępstwem kontaktowym, czyli czynem zabronionym popełnianym przez osobę dorosłą, która doprowadza do cielesnego kontaktu z dzieckiem. Tymczasem postęp technologiczny, który tak znacząco przyspieszył pod koniec ubiegłego wieku, wpłynął również na pojawienie się nowych kierunków rozwoju tego zjawiska w środowisku określanym jako cyberprzestrzeń. Według Wasilewskiego (2013):

istotę cyberprzestrzeni tworzy koncepcja powołania do życia swojego rodzaju równoległego środowiska, które jest nowym wymiarem dla ludzkich działań. Wymiar ten, z uwagi na sposób budowy, jest jednak obszarem wymykającym się opisowi za pomocą typowych, fizycznych miar, nie poddaje się zatem prostemu podziałowi geograficznemu pomiędzy państwa. (s. 231)

W polskim porządku prawnym definicję cyberprzestrzeni wprowadzono w art. 3 ust. 1 pkt 4 Ustawy z 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1897) i w art. 2 ust. 1b Ustawy z 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2091). Cyberprzestrzeń zdefiniowano tam jako „przestrzeń przetwarzania i wymiany informacji tworzona przez systemy teleinformatyczne, określone w art. 3 pkt 3 Ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne¹, wraz z powiązaniem pomiędzy nimi oraz relacjami z użytkownikami”.

Wśród wspomnianych nowych kierunków rozwoju zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni należy wskazać dwa najbardziej charakterystyczne (np. Rada Europy, 2021):

- kierunek dotyczący materiałów przedstawiających wykorzystywanie seksualne dzieci (*child sexual abuse material* – CSAM)
- kierunek dotyczący zachowań w cyberprzestrzeni (np. uwodzenie, nagabywanie czy szantaż dziecka na tle seksualnym).

1 System teleinformatyczny określono tam jako „zespół współpracujących ze sobą urządzeń informatycznych i oprogramowania zapewniający przetwarzanie, przechowywanie, a także wysyłanie i odbieranie danych przez sieci telekomunikacyjne za pomocą właściwego dla danego rodzaju sieci telekomunikacyjnego urządzenia końcowego w rozumieniu przepisów Ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz.U. z 2022 r. poz. 1648 i 1933)”.

Przytoczony podział jest istotny dla zarówno dyskusji dotyczących modelu koncepcyjnego zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni, jak i przyjęcia punktu odniesienia w dążeniach do opracowania jego opisu terminologicznego i statystycznego. Dogłębna analiza wysiłków związanych z opracowaniem modelu koncepcyjnego wykracza poza ramy tego artykułu. Warto natomiast odnotować, że takie zadanie przewyższa poziomem trudności to, które dotyczy modelu zjawiska w wydaniu offline. Choć niewątpliwie obie postaci zjawiska należą do fenomenów kompleksowych, to wyższa dynamika rozwoju zjawiska w wydaniu online będzie stanowić podstawową trudność w dążeniach do określenia, które zachowania powinny zostać sklasyfikowane jako doświadczenie konstytuujące wykorzystywanie seksualne dziecka.

Opracowanie opisu statystycznego wydaje się łatwiejsze w przypadku pierwszego z wymienionych wcześniej kierunków, pod warunkiem przyjęcia założenia, że rzeczywista liczba materiałów z kategorii CSAM obecnych w cyberprzestrzeni nigdy nie zostanie poznana. W ostatnich dwóch dekadach dzięki wysiłkom międzynarodowej społeczności zgromadzono doświadczenia ułatwiające klasyfikację i kategoryzację potencjalnie nielegalnych treści jako CSAM, jednak nadal występują różnice w praktykach stosowanych w poszczególnych środowiskach. Jest to powodem, dla którego wysiłki te nie ustają – ich kolejnym etapem jest wdrożenie uniwersalnego schematu kategoryzacji (*universal classification schema*), który będzie służył interesariuszom mającym styczność z takimi treściami w ramach wykonywanych obowiązków (INHOPE, 2023).

Dane gromadzone przez stowarzyszenie INHOPE (2022), do którego należą 52 infolinie (*hotline*) z 48 państw udostępniające mechanizm anonimowego zgłaszania przypadków ujawnienia online materiałów z kategorii CSAM, będą kluczowe dla opisu statystycznego w omawianym przypadku. Szczególnie cennych informacji dostarcza amerykańska infolinia o wyjątkowym mandacie w tej grupie podmiotów, tj. CyberTipline, funkcjonująca w strukturach *National Center for Missing & Exploited Children* (NCMEC). Zgodnie z amerykańskim prawem federalnym lokalni dostawcy produktów i usług online (*electronic service providers*) mają obowiązek raportowania do CyberTipline przypadków ujawnienia w ich zasobach treści mogących przedstawiać wykorzystywanie seksualne dzieci. Dane publikowane przez NCMEC są alarmujące. W 2022 r. do CyberTipline trafiło 31 901 234 takich raportów, zaś 49 tys. z ogólnej liczby zgłoszeń zostało przekazanych w trybie pilnym organom ścigania z uwagi na to, że dotyczyły dziecka znajdującego się w bezpośrednim zagrożeniu. Ponadto współpracujące w tym obszarze podmioty uznały 38% zdjęć (18,8 mln) oraz 22% filmów (8,3 mln) przekazanych w 2022 r. do CyberTipline

za treści wyjątkowe, tj. takie, które nie zostały wcześniej sklasyfikowane jako CSAM (NCMEC, 2022). W takich przypadkach szczególnie niepokojące jest wysokie prawdopodobieństwo wykorzystywania seksualnego dzieci uwiecznionych na tych materiałach w czasie rzeczywistym.

Opis statystyczny drugiego z wymienionych kierunków niezmiennie pozostaje wyzwaniem dla wielu instytucji, organizacji i ekspertów w tej dziedzinie. Jedną z przyczyn takiej sytuacji jest to, że zachowania online przyjmują coraz to nowe formy o bardzo różnym znaczeniu dla społeczeństwa. Są wśród nich i te, którym nie udało się jeszcze nadać znaczenia czynu zabronionego na gruncie prawa karnego. Dynamika rozwoju tego obszaru jest wyzwaniem dla twórców zarówno międzynarodowych, jak i krajowych regulacji prawnych. W odniesieniu do polskiego prawa karnego głos zabrała Skórzewska-Amberg (2019), której zdaniem prawo to: „nie zapewnia małoletniemu wystarczającego poziomu ochrony przed wykorzystaniem seksualnym” (s. 15). Przyczyną takiego stanu w jej ocenie jest to, że „ustawodawca w ogóle nie przewidział możliwości zaistnienia pewnych zachowań, które są realizowane w cyberprzestrzeni, albo tam, gdzie taką możliwość przewiduje, zakres ochrony nie jest wystarczający” (Skórzewska-Amberg, 2019).

Przywołane problemy powodują, że możliwości prezentacji aktualnej i wyczerpującej listy zachowań dotyczących wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni są ograniczone. Można i należy nakreślić natomiast szerokie kategorie takich zachowań zawierających ich różne formy, nierzadko oddzielone od siebie płynną granicą (Europol, 2015), a następnie operować kluczowymi obserwacjami na ich temat (Europol, 2020, 2021b). Do tak opisanych kategorii zachowań online należy zaliczyć:

- szykowanie, uwodzenie, nagabywanie dzieci dla celów seksualnych (*grooming / solicitation of children for sexual purposes*);
- transmisje na żywo wykorzystywania seksualnego dzieci (*live-distant child abuse*);
- szantaż dzieci na tle seksualnym (*sexual coercion and extortion of children*);
- samodzielne wytwarzanie przez dzieci materiałów audiowizualnych (zdjęć lub filmów wideo) o tematyce seksualnej (*child self-generated sexual images and/or videos*);
- produkcja, dystrybucja, posiadanie CSAM (*CSAM production, distribution, possession*)², (np. Europol, 2015, 2021a).

---

2 Przytoczone tutaj terminy anglojęzyczne należą do terminologii uznanej za niestygmatyzującą lub niekrzywdzącą z punktu widzenia osób pokrzywdzonych w wyniku wykorzystywania seksualnego (zob. ECPAT i Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, 2021).

Próba pomiaru statystycznego omawianego kierunku na poziomie globalnym jest zadaniem z góry skazanym na niepowodzenie, przede wszystkim z uwagi na istotne rozbieżności między regulacjami prawnymi w poszczególnych państwach. Na poziomie unijnym wciąż występują trudności związane z pełną transpozycją do prawa krajowego państw członkowskich dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/93/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej. Wysiłki podejmowane przez Komisję Europejską w celu zmiany tej sytuacji obejmują m.in. wszczęcie postępowań w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego (*infringement procedures*) wobec 23 państw w 2019 r. (Komisja Europejska, 2021), jak również dokonanie oceny, czy konieczna jest aktualizacja samej dyrektywy (Parlament Europejski, 2023).

Na poziomie krajowym pomiaru omawianego kierunku można dokonać, posługując się definicjami konstrukcyjnymi, do których należy pojęcie przestępczości ujawnionej lub – z punktu widzenia jurydycznego – rejestrowanej, stwierdzonej, wykrytej i osądzonej (np. Błachut, 2000, 2010). Interpretacja wyników takiego pomiaru powinna jednak uwzględniać wysokie prawdopodobieństwo istnienia znaczącej, ciemnej liczby przestępstw. Wynika to wprost z samego charakteru zjawiska – osobami pokrzywdzonymi są dzieci, które pozostając w procesie rozwoju, nie dysponują zdolnościami poznawczymi porównywalnymi z zasobami dorosłych. Ponadto zjawisko to dotyczy seksualności człowieka, a zatem szczególnie intymnej sfery jego funkcjonowania. Wskazane tutaj aspekty, łącznie z przywołanymi wcześniej trudnościami natury prawnej, powodują, że informacja o wielu zachowaniach zaliczających się do kategorii czynów karalnych może nie docierać do organów ścigania.

Kto jest „po drugiej stronie ekranu”?

Wymienione trudności przekładają się wprost na występowanie podobnych doświadczeń w obszarze zdobywania wiedzy na temat sprawców przemocy seksualnej wobec dzieci w cyberprzestrzeni. Wnioskowanie jest w tym przypadku następujące: jeśli problemów nastręcza już samo zdefiniowanie zachowania, to tym mniejsze są szanse na ustalenie, kto za takim zachowaniem stoi. W przestrzeni publicznej, w tym w relacjach medialnych, często dochodzi do nieporozumienia w postaci automatycznego nazywania sprawcy czynu pedofilnego pedofilem. Zagadnienie to jest przedmiotem publikacji fachowych (Bocheński, 2015; Krasowska, 2023; Wolak i in., 2008), natomiast przywołanie go w tej części artykułu ma za zadanie ukazanie ustaleń dotyczących sprawców wykorzystywania seksualnego dzieci online we właściwym kontekście.

Założenie, że nie u każdego sprawcy, który dopuścił się przemocy seksualnej wobec dziecka, zostanie zdiagnozowane zaburzenie pedofilne znajduje potwierdzenie w badaniach (np. Seto, 2004). Na podstawie dostępnych ówczasie wyników badacz ten określił odsetek występowania takiego zaburzenia wśród sprawców przestępstw seksualnych, w których osobami pokrzywdzonymi były dzieci, na 40–50% w przypadku sprawców dorosłych i 30% – młodocianych. Sprawcą przemocy seksualnej wobec dziecka może być zatem osoba cierpiąca na innego rodzaju zaburzenia, jak również motywowana np. chęcią osiągnięcia korzyści finansowej. Możliwa jest też sytuacja odwrotna – osoba ze zdiagnozowanym zaburzeniem pedofilnym może nigdy nie skrzywdzić dziecka.

Kontynuując ten wątek, warto sięgnąć do jednego z podziałów ugruntowanych w świadomości polskich seksuologów (Krasowska, 2023). Jest to podział na:

- sprawców preferencyjnych (podejmujących zachowania seksualne wobec dzieci w związku z istniejącymi zaburzeniami pedofilnymi);
- sprawców zastępczych, u których takich zaburzeń się nie stwierdza, „a określenie indywidualnej motywacji i korzyści osiągniętych przez sprawcę danego przestępstwa wymaga dokładnej analizy” (Krasowska, 2023).

Na gruncie dokonanego wprowadzenia uzasadnione będą pytania, czy zaprezentowany podział ma zastosowanie w przypadku sprawców wykorzystywania seksualnego dzieci online oraz które inne pytania badawcze były i są stawiane w odniesieniu do tej grupy użytkowników cyberprzestrzeni? W tej części artykułu zostaną krótko omówione główne kierunki poszukiwania odpowiedzi na takie pytania i wybrane zagadnienia z odpowiedzi uzyskanych przez różnych badaczy.

Wczesne ustalenia na temat wpływu nowych technologii na zachowania sprawców dopuszczających się przemocy seksualnej wobec dzieci zaczęły pojawiać się w końcu XX w. Teoretyczną perspektywą, która dominowała wtedy w rozumieniu dorosłych zainteresowanych seksualnie dziećmi i pracy z nimi, była perspektywa poznawczo-behawioralna (Quayle i Taylor, 2003). Centralnym punktem badań i terapii były różnice w empatii, umiejętnościach społecznych i procesach poznawczych tych osób (Covell i Scalora, 2002; Geer i in., 2000). Istotną lukę stanowił natomiast niski poziom wiedzy na temat sprawców online, tj. osób, które pobierają treści z kategorii CSAM z internetu albo korzystają z tego narzędzia w inny sposób, aby wyrazić seksualne zainteresowanie dziećmi. Brakowało zwłaszcza badań, które koncentrowałyby się na metodach oceny lub oddziaływaniu terapeutycznym, dostosowanych do potrzeb tej swoistej grupy (Quayle i Taylor, 2003).

Jedno z pierwszych pytań stawianych przez badaczy dotyczyło relacji między sprawcami offline (kontaktowymi) a dostępnymi w cyberprzestrzeni materiałami z kategorii CSAM czy nawet tzw. twardą pornografią (np. Bourke i Hernandez, 2009; Seto i in., 2006). Punktem wyjścia ustaleń w tym zakresie były próby identyfikacji etiologii patologicznego korzystania z internetu (np. Davis, 2001). Pozwalały one na oddalenie się od myślenia o typologiach sprawców wyprowadzonych z ich cech wrodzonych i skoncentrowanie na tym, jak konstruuja oni swój świat dyskursywnie i jak to wpływa na ich zachowanie (Quayle i Taylor, 2003). Badacze ci byli zwolennikami patrzenia na przemoc seksualną wobec dzieci wynikającą z korzystania z zasobów cyberprzestrzeni jak na złożoną grę zachowań, a nie pojedynczą aktywność. Można im także przypisać obserwację, według której z internetu korzystają nie tylko te osoby, które wcześniej stwierdziły u siebie seksualne zainteresowanie dziećmi i było ono dla nich okazją do realizowania tego zainteresowania. Zdaniem badaczy inną grupę użytkowników cyberprzestrzeni tworzą osoby, które nie są świadome tego, że materiały przedstawiające seksualne wykorzystywanie dzieci mogą stanowić dla nich źródło seksualnego pobudzenia i dopiero korzystanie z internetu wytwarza możliwość wyrażenia seksualnego zainteresowania dziećmi. Inna, istotna obserwacja z tamtego okresu dotyczyła roli społeczności online, której przypisywano edukowanie i usprawiedliwianie zachowań swoich członków.

Kolejną lukę w wiedzy na temat tej swoistej grupy użytkowników cyberprzestrzeni wypełniły publikacje dotyczące typologii sprawców przestępstw związanych z „pornografią dziecięcą”³ w internecie (Krone 2004; Lanning, 2010; Sullivan i Beech 2003). Jedna z nich (Krone, 2004) opisuje dziewięć typów uwikłania wraz z dominującymi w ich obrębie cechami, jak również dodatkowe elementy takiej typologii w postaci poziomu networkingu, bezpieczeństwa oraz charakteru wykorzystania (tab.).

---

3 Termin *pornografia dziecięca* jest często krytykowany z uwagi na to, że pornografia jest elementem przemysłu rozrywkowego dla osób dorosłych, w którym udział – poza przypadkami naruszenia prawa – odbywa się za ich zgodą. W przypadku materiałów przedstawiających seksualne wykorzystywanie dziecka stanowią one dowody popełnienia wobec nich czynów zabronionych. Postulowane są zmiany terminologiczne mające na celu zastąpienie go mniej stygmatyzującym i krzywdzącym dla dzieci.

Tabela

Typologia sprawców przestępstw związanych z „pornografią dziecięcą”*

Typ uwikłania	Cechy	Poziom networkingu przestępcy	Bezpieczeństwo	Charakter nadużyć
Przeglądający (browser)	Odpowiedź na spam, przypadkowe trafienie na podejrzaną stronę, świadomie zachowane materiały	0	0	pośredni
Fantazujący (private fantasy)	Świadome tworzenie tekstu online lub obrazów cyfrowych do użytku prywatnego	0	0	pośredni
Przechodzący (trawler)	Aktywne poszukiwanie pornografii dziecięcej* przy użyciu ogólnodostępnych przeglądarek	niski	0	pośredni
Niebezpieczony kolekcjoner (non-secure collector)	Aktywne poszukiwanie materiałów, często poprzez sieci peer-to-peer	wysoki	0	pośredni
Zabezpieczony kolekcjoner (secure collector)	Aktywne poszukiwanie materiałów, ale tylko za pośrednictwem bezpiecznych sieci. Syndrom kolekcjonera i wymiana jako bariera wejścia	wysoki	bezpieczny	pośredni
Szykujący (groomer)	Kultywowanie relacji online z dzieckiem lub dziećmi. Przystępca może, ale nie musi, poszukiwać materiałów w dowolny z wymienionych sposobów. Pornografia może być wykorzystywana do ułatwiania nadużyć	zróżnicowany – kontakt online z indywidualnymi dziećmi	bezpieczeństwo uzależnione od dziecka	bepośredni
Używający przemocy fizycznej (physical abuser)	Wykorzystywanie dziecka, które mogło zostać przedstawione przestępcy online. Przystępca może, ale nie musi, poszukiwać materiałów w dowolny z wymienionych sposobów. Pornografia może być wykorzystywana do ułatwiania nadużyć	zróżnicowany – kontakt fizyczny z indywidualnymi dziećmi	bezpieczeństwo uzależnione od dziecka	bepośredni
Producent (producer)	Rejestruje nadużycia własne lub innych osób (lub nakłania dzieci do przesyłania swoich zdjęć)	zróżnicowany – może zależeć od tego czy przystępca staje się „dystrybutorem”	bezpieczeństwo uzależnione od dziecka	bepośredni
Dystrybutor (distributor)	Może rozpowszechniać (materiały) na dowolnym z wymienionych poziomów.	zróżnicowany	zazwyczaj jest zachowane	bepośredni

*Termin użyty przez autora.

Źródło: Krone (2004).

Krone zauważył również, że wiedza o różnicach odnośnie tego, jak są popełniane przestępstwa tego typu, jest niezwykle ważna dla zrozumienia i zwalczania zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci. Zaobserwował on także wzrostowy trend ciężaru gatunkowego tego rodzaju przestępczości: od przestępstw nieangażujących bezpośrednio dzieci do takich, które obejmowały kontakt z nimi, oraz od uwodzenia online (*online grooming*) do fizycznego wykorzystania.

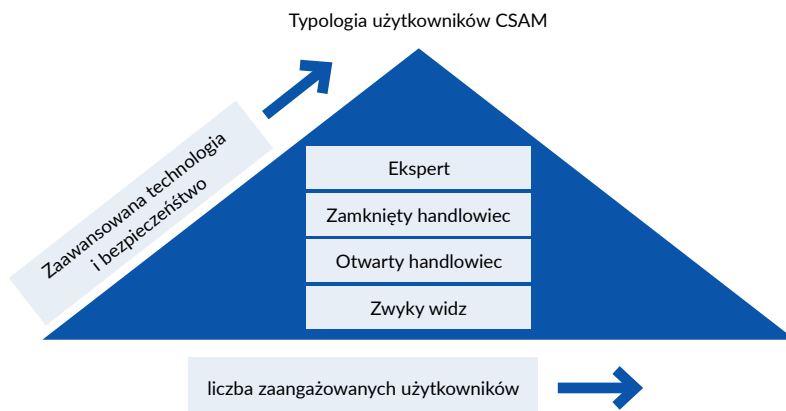

W dążeniach do naszkicowania sylwetki sprawcy online pomocne będzie przywołanie punktu widzenia wywodzącego się od przedstawicieli organów ścigania. To właśnie oni, wykonując zadania z zakresu pracy operacyjnej, mają dostęp do szczególnie cennych informacji znajdujących się poza zasięgiem innych grup zawodowych. Te cechy ma typologia znana międzynarodowym środowisku policyjnym jako piramida Morana (*Moran's pyramid*; rys.), pochodząca z nieopublikowanej pracy irlandzkiego śledczego pełniącego przez wiele lat różne funkcje, w tym kierownicze, w strukturach Interpolu (Moran, 2009). Opisuje ona cztery kategorie sprawców posiadających i rozpowszechniających CSAM w cyberprzestrzeni:

- zwykły widz (*simple viewer*) – należy do zdecydowanie największej grupy użytkowników CSAM. Można go nazwać „początkującym” – w celu zapewnienia dostępu do CSAM używa najmniej skomplikowanych technologii, często odwiedzając strony poświęcone np. modelingowi, z czasem odkrywając inne źródła nielegalnych treści oraz możliwości interakcji z innymi użytkownikami cyberprzestrzeni;
- otwarty handlowiec (*open trader*) – to dystrybutor CSAM online, często używający technologii i lokalizacji umożliwiających jego identyfikację;
- zamknięty handlowiec (*closed trader*) – różni się od otwartego tym, że bardziej chroni swoją aktywność online (mając na uwadze ograniczenie możliwości jego identyfikacji i lokalizacji), jak również wchodzi w interakcję z użytkownikami forów z ograniczonym dostępem poświęconych omawianej tematyce;
- ekspert (*expert*) – należy do zdecydowanie najmniejszej grupy użytkowników CSAM używającej najbardziej zaawansowanych zabezpieczeń. Społeczność, do której należy, cechuje się określoną hierarchią i podziałem ról.

Rysunek

Typologia użytkowników CSAM

Źródło: Moran (2009).

W rozważaniach na temat typologii sprawców nie może zabraknąć opisu czterech, szeroko rozumianych typów osób, „które poprzez korzystanie z internetu propagują seksualne nadużycia wobec dzieci” (Elliot i Beech, 2009, s. 181):

- przestępcy okresowo lubieżni (*periodically prurient offenders*), którzy uzyskują dostęp impulsywnie lub z ogólnej ciekawości oraz podejmują działania sporadycznie, potencjalnie w ramach szerszego zainteresowania pornografią (w tym „ekstremalną” pornografią), które mogą nie być związane z konkretnym zainteresowaniem seksualnym dziećmi;
- przestępcy napędzani fantazją / działający tylko online (*fantasy driven / online-only offenders*) – to przestępcy wyłącznie z fantazji, którzy uzyskują dostęp do materiałów wizualnych lub wymieniają się nimi w celu podsycecia seksualnego zainteresowania dziećmi i którzy nie mają znanej historii kryminalnej w obszarze kontaktowych przestępstw seksualnych;
- sprawcy bezpośredniej wiktylizacji (*direct victimization offenders*), którzy wykorzystują technologie online jako część większego wzorca kontaktowych i bezkontaktowych przestępstw seksualnych, w tym korzystania z treści CSAM i uwodzenia dzieci online, w celu ułatwienia późniejszego popełnienia kontaktowych przestępstw seksualnych offline;
- przestępcy komercyjnego wyzyskiwania (*commercial exploitation offenders*) – osoby o umysłach przestępczych, wyzyskujące w celach komercyjnych, które produkują lub handlują w celach zarobkowych materiałami przedstawiającymi seksualne wykorzystywanie dziecka.

Innym, często zadawanym pytaniem badawczym (np. Seto i Hanson, 2011) jest to, czy sprawcy online to nowy typ sprawców seksualnych czy raczej ten, który stanowią konwencjonalni sprawcy przestępstw seksualnych wykorzystujący nowe technologie. Badacze zajmują w tym przypadku różne stanowiska. W opinii jednych (np. Bourke i Hernandez, 2009) są to po prostu konwencjonalni sprawcy przestępstw seksualnych, którzy mają dostęp do internetu. Według przeciwnego poglądu to internet pomógł stworzyć zupełnie nowy rodzaj przestępców seksualnych (Briggs i in., 2011), którzy korzystając z nieograniczonej możliwości komunikacji, w tym anonimowej, jak również dostępu do CSAM, mogą dopuszczać się zachowań, do których nie doszłoby w innych okolicznościach.

Równie intensywnie eksplorowanym obszarem dotyczącym tych sprawców jest szacowanie ryzyka dopuszczenia się przez nich przemocy seksualnej wobec dzieci w realnym świecie (np. Seto i Hanson, 2011). Za ciekawostkę można uznać przeprowadzone przez tych badaczy metaanalizy, które sugerują istnienie odrębnej

podgrupy przestępców internetowych, którzy stwarzają stosunkowo niskie ryzyko popełnienia przestępstw kontaktowych w przyszłości. Szczególnie istotnym dla tego obszaru związkiem jest ten między zainteresowaniem treściami z kategorii CSAM dostępnymi w cyberprzestrzeni a przestępstwami kontaktowymi (Babchishin i in., 2014).

W ostatnich latach postęp technologiczny umożliwił wykorzystanie innowacyjnych narzędzi badawczych, w tym ukierunkowanych na analizę forów dotyczących CSAM działających w ukrytej części internetu. Mowa o tzw. dark web, czyli – w dużym uproszczeniu – zasobach, które można przeglądać za pomocą specjalnego oprogramowania. Wejście do dark web umożliwia sieci o ograniczonym dostępie, tzw. dark net, składające się z wielu rozproszonych, anonimowych węzłów (takich jak Tor, I2P czy Freenet). W maju 2021 r. w wyniku międzynarodowej operacji policyjnej koordynowanej przez Europol zlikwidowano forum o nazwie Boystown, liczące ok. 400 tys. zarejestrowanych użytkowników (Europol, 2021a). Podobne operacje miały miejsce wcześniej, np. w 2017 r., kiedy zostały zlikwidowane fora o nazwach Elysium (87 tys. członków; Europol, 2017a) i Playpen (ponad 150 tys. członków; Europol, 2017b). Były to fora służące wymianie treści z kategorii CSAM i umożliwiające prowadzenie anonimowych konwersacji, także tych dotyczących umawiania spotkań w celu wykorzystywania seksualnego dzieci. Dla przykładu, członkowie platformy Playpen mogli wyszukiwać interesujące dla nich kategorie CSAM za pomocą linków dostarczanych przez innych użytkowników: jedna z sekcji skupiała się wyłącznie na treściach z udziałem najmłodszych dzieci (*toddlers*), inna na wątkach kazirodczych, a jeszcze inne na fetyszach z udziałem dzieci (Europol, 2017b).

Interesujących ustaleń dotyczących omawianego obszaru dostarcza najnowsza praca van der Bruggen (2023), która dzięki współpracy z holenderskimi organami ścigania mogła poddać analizie wybrane, angielskojęzyczne fora aktywne w dark web. Do zadanych przez nią pytań badawczych należały:

- Jak można scharakteryzować przestępczy proces na forach CSAM aktywnych w dark web?
- Jak zorganizowane jest „przestępstwo CSAM” w dark web?
- Które profile sprawców i wzory zachowania mogą zostać wyróżnione?
- W jaki sposób można zidentyfikować kluczowych członków?
- W jaki sposób zdobywa się zaufanie na takich forach?

Udzielenie wyczerpujących odpowiedzi na wszystkie wymienione pytania wykracza poza ramy tego artykułu. Warto jednak przytoczyć ustalenia tej badaczki dotyczące wzorców zachowania członków takich forów opracowanych na podstawie

ich sposobów komunikowania się (ponad 400 tys. postów). Wyróżniła ona sześć wzorców i przypisała im następujące cechy:

- *czyhający (lurkers)* – to największa grupa członków (58,8% próby badawczej), która wykazuje nieznaczną aktywność (średnio 2 posty na każdego członka). Dołączają oni do forów w późniejszych fazach ich funkcjonowania i przeważnie powstrzymują się od publikowania wiadomości wkrótce po tym;
- *przeglądający (browsers)* – ta grupa (9,1%) również zazwyczaj dołącza do forów po jakimś czasie i przejawia ograniczoną aktywność w publikowaniu wiadomości, choć taka aktywność może być nawet 5-krotnie większa od *czyhających* (średnio 10,1 posta). Dodatkową cechą członków tej grupy jest to, że poza rejestracją i aplikacją do forum większość z nich przegląda wcześniej jego zawartość przez krótki czas;
- *zainteresowani CSAM (CSAM interested)* – grupa członków forum stanowiąca 11,1% próby badawczej, średni czas obecności na forum to 6 miesięcy i 19 postów;
- *eskalujący (escalators)* – w przypadku tej grupy (15,8%) następuje wzrost częstotliwości publikowania postów wraz z czasem aktywności na forum. Jeden na 10 członków tej grupy ma status VIP i to właśnie chęć uzyskania go może być przyczyną eskalacji aktywności;
- *pełnoprawni członkowie (vested members)* – są nimi członkowie (4,5%) aktywni już na wczesnych etapach funkcjonowania forum, którzy publikują średnio 152 posty w jego różnych sekcjach. Znacząca większość z nich ma status pełnoprawnych członków, a ponad jedna piąta – nawet status VIP;
- *menedżerowie (managers)* – członkowie tej grupy (0,8%) poza wysoką częstotliwością publikowania postów (średnio 1636) są zaangażowani w funkcjonowanie całej społeczności forum, w tym w zakresie jej bezpieczeństwa technicznego. Mają najdłuższą historię publikowania postów, a ponad połowa z nich ma status administratora lub VIP.

Możliwość wykorzystania innowacyjnych narzędzi badawczych pozwala obecnie na zebranie próby badawczej o szczególnym charakterze wśród osób identyfikujących się z zaburzeniami pedofilnymi (*self-identified sample*) w środowisku postrzeganym przez nich jako gwarantujące anonimowość (czyli dark web). Godne uwagi są zwłaszcza najnowsze wyniki badań wykonanych w ramach projektu #ReDirection przez fińską organizację pozarządową *Suojellan Lapsia (Protect Children)*. Zostały one uzyskane dzięki umieszczonym w tym środowisku specjalnym kwestionariuszom *Help us to help you* oraz *No need for help*. W jednym z opublikowanych przez tę organizację raportów (Protect Children, 2022) można przeczytać, że prawie połowa

(42%) z 1546 anonimowych respondentów twierdziła, iż po obejrzeniu CSAM szukała bezpośredniego kontaktu z dziećmi za pośrednictwem platform internetowych, a 58% – zgłosiło obawę, że oglądanie CSAM może prowadzić do aktów seksualnych z udziałem dziecka lub osoby dorosłej.

Dyskusja

Jednym z istotnych źródeł wiedzy o sprawcach wykorzystywania seksualnego dzieci w cyberprzestrzeni są akta postępowań karnych wszczętych w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa z art. 200 § 3–5, art. 200a § 1 i 2 oraz art. 202 § 1, 3, 4–4c Kodeksu karnego. To na ich kartach znajdują się informacje dotyczące osoby sprawcy, jednak są one rozproszone. Poza tymi, które są zawarte w wyjaśnieniach lub zeznaniach zanotowanych w protokołach przesłuchań, pozostałe elementy układanki można znaleźć w wypowiedziach specjalistów z różnych dziedzin powołanych w charakterze biegłego przez organ procesowy. Kluczowy jest tutaj dostęp biegłych do akt sprawy i kontakt między organem procesowym a takimi biegłymi. Dla przykładu trafnie sformułowane pytania uwzględniające indywidualny kontekst postępowania zadane przez organ procesowy biegłemu z zakresu badań informatycznych / badań cyfrowych nośników danych niewątpliwie zaowocują uzyskaniem takich informacji o śladach cyfrowych, które będą istotne dla pracy innych biegłych, zwłaszcza z zakresu seksuologii. W tym kontekście niezmiernie ważna jest ocena samych treści posiadanych lub rozpowszechnianych przez sprawcę oraz sposobu ich gromadzenia. Ich analiza może powiedzieć więcej niż on sam, zwłaszcza kiedy nieuchronność kary nie jest dla niego czynnikiem motywującym do składania wyjaśnień. Dlatego tak ważne jest patrzenie na profil sprawcy i jego aktywność w cyberprzestrzeni ze zróżnicowanej, interdyscyplinarnej perspektywy, a nie z perspektywy każdej specjalizacji z osobna.

Wykorzystywane w badaniach akt postępowań karnych narzędzia badawcze powinny być ukierunkowane nie tylko na zabieranie informacji o sprawcy czynu zabronionego i poszkodowanym dziecku. Kluczowe jest drobiazgowo przeanalizowanie – w tym na poziomie kryminalistyki cyfrowej (*digital forensics*) – relacji między nimi. Pytania zawarte w ankiecie badawczej powinny być ukierunkowane na całkowity czas trwania tego kontaktu, jego częstotliwość oraz środki należące do systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej, za pomocą których taki kontakt został nawiązany i realizowany. Ważne pytania dotyczą zwłaszcza środków wykorzystanych przez sprawcę do pierwszego kontaktu z dzieckiem oraz użytych na późniejszym etapie. Inne zagadnienia, na które należy zwrócić uwagę, obejmują

charakter kontaktu online sprawcy z dzieckiem, w tym zachowań i treści, które były jego przedmiotem, a zwłaszcza, czy miało miejsce wprowadzenie pokrzywdzonego dziecka w błąd, wykorzystanie jego błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo użycie wobec niego groźby bezprawnej.

Podsumowanie

Zaprezentowane w tym artykule informacje można podsumować obserwacjami Krasowskiej (2023), która zauważa, że „zdefiniowanie sprawcy internetowych przestępstw seksualnych jest niezwykle problematyczne” (s. 157) oraz że o tej powiększającej się grupie sprawców „ciągle wiemy za mało” (s. 157). Mimo upływu ponad dwóch dekad od rozpoczęcia badań naukowych w tym obszarze zgromadzona wiedza o sprawcach online nadal zawiera istotne luki.

Zjawisko wykorzystywania seksualnego dzieci nigdy nie zostanie wyeliminowane z cyberprzestrzeni. Pozostanie ono jej częścią tak długo, jak jej użytkownikami będą osoby dopuszczające się – z różnych powodów – przemocy seksualnej wobec dzieci. Jak już wiadomo z poprzednich części tego artykułu, mogą to być osoby o bardzo zróżnicowanych profilach. Takie, ukierunkowane wyłącznie na CSAM jak również te, które utrwalają własne lub czyjeś akty przemocy seksualnej wobec dzieci na cyfrowych materiałach audiowizualnych a następnie rozpowszechniają je online. Może się wydawać, że grupą, której obecnie należy poświęcić więcej uwagi jest ta, obejmująca osoby nie ograniczające się do CSAM, ale kontaktujące się z dziećmi i wykorzystujące je seksualnie – bez kontaktu cielesnego – w cyberprzestrzeni. Najbardziej znanym przypadkiem jest skazanie za zgwałcenie w cyberprzestrzeni, które miało miejsce w listopadzie 2017 r. w Szwecji (In court first, Swede jailed for rape of children online, 2017; Skórzewska-Amberg, 2019). Dotyczyło ono obywatela tego kraju, który kontaktując się online z 27 dzieci (w większości dziewczynkami) ze Stanów Zjednoczonych, Kanady i Wielkiej Brytanii, zmuszał je do wykonywania przed kamerą czynności seksualnych lub ich nagrywania, jak również obcowania płciowego z innymi dziećmi bądź zwierzętami. Choć można zakładać, że taki wzór zachowania stosują również sprawcy podlegający polskiej jurysdykcji, zgodnie z wiedzą autorki, dotychczas żadne źródła nie informowały o przypadku podobnego skazania w Polsce.

Wysiłki w tym obszarze powinny również dotyczyć opracowania szczelnego modelu koncepcyjnego zjawiska wykorzystywania seksualnego w cyberprzestrzeni, definiującego kategorie i formy zachowań online, które mogą być potencjalnie szkodliwe dla dziecka w sferze seksualnej oraz okoliczności ich zaistnienia (np. Bains,

2019). Gromadzenie wiedzy na temat tego zjawiska, a zatem także o osobach dopuszczających się przemocy seksualnej wobec dzieci w środowisku online, powinno odbywać się na podstawie podejścia interdyscyplinarnego. Tylko ono jest bowiem skuteczne w uchwyceniu dynamicznie zmieniających się form tego kompleksowego fenomenu, niezbędnego dla opracowania efektywnych metod zapobiegania mu i jego zwalczania. Ponadto badacze dziedziny powinni jeszcze odważniej korzystać z nowatorskich i zaawansowanych technologicznie narzędzi badawczych (np. van der Bruggen, 2023, Protect Children, 2022), nadając tym samym nową jakość domenie badań społecznych.

E-mail autorki: katarzyna.staciwa@nask.pl.

Bibliografia

- Babchishin, K. M., Hanson, R. K., VanZuylen, H. (2015). Online child pornography offenders are different: A meta-analysis of the characteristics of online and offline sex offenders against children. *Archives of Sexual Behavior*, 44(1), 45–66. <https://doi.org/10.1007/s10508-014-0270-x>
- Bains, V. (2019). Online child sexual exploitation: towards an optimal international response. *Journal of Cyber Policy*, 4(2), 1–19. <https://doi.org/10.1080/23738871.2019.1635178>
- Beech, A. R., Elliott, I. A. (2009). Understanding online child pornography use: Applying sexual offense theory to internet offenders. *Aggression and Violent Behavior*, 14(3), 180–193. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2009.03.002>
- Beech, A. R., Elliott, I. A. (2012). Understanding the emergence of the Internet sex offender. How useful are current theories in understanding the problem? W: E. Quayle, K. M. Ribisl (red.), *Understanding and Preventing Online Sexual Exploitation of Children* (s. 45–59). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203127766>
- Błachut, J. (2000). Problemy związane ze statystycznym opisem przestępczości w oparciu o dane statystyk policyjnych. *Archiwum Kryminologii*, XXV, 130–134.
- Błachut, J. (2010). Stan przestępczości. W: A. Marek (red.), *System prawa karnego. Tom 1. Zagadnienia ogólne* (s. 141–208). Wydawnictwo C.H.BECK.
- Bocheński, M. (2015). Ile pedofilii w „pedofilach”? Wybrane problemy wykorzystywania seksualnego małoletnich w Polsce – perspektywa kryminologiczna. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 14(3), 99–132.
- Bourke, M. L., Hernandez, A. E. (2009). The “Butner Study” redux: A report of the incidence of hands-on child victimization by child pornography offenders. *Journal of Family Violence*, 24(3), 183–191. <https://doi.org/10.1007/s10896-008-9219-y>
- Briggs, P., Simon, W. T., Simonsen, S. (2011). An exploratory study of internet-initiated sexual offenses and the chat room sex offender: Has the internet enabled a new typology of sex offender? *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 23(1), 72–91. <https://doi.org/10.1177/1079063210384275>
- Covell, C. N., Scalora, M. J. (2002). Empathic deficits in sexual offenders. An integration of affective, social, and cognitive constructs. *Aggression and Violent Behavior*, 7(3), 251–270. [https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(01\)00046-5](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(01)00046-5)
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Computers in Human Behavior*, 17(2), 187–195. [https://doi.org/10.1016/S0747-5632\(00\)00041-8](https://doi.org/10.1016/S0747-5632(00)00041-8)

- ECPAT, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę. (2021). *Wytyczne dotyczące terminologii w dziedzinie ochrony dzieci przed wyzyskiwaniem seksualnym i wykorzystywaniem seksualnym*. https://ecpat.org/wp-content/uploads/2022/11/WYTYCZNE_TERMINOLOGICZNE_ECPAT_FDDS_FINAL.pdf
- Elliot I. A., Beech A. R. (2009). Understanding online child pornography use: Applying sexual offender theory to Internet offenders. *Aggression and Violent Behavior*, 14(3), 180–193. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2009.03.002>
- Europol. (2015). *Virtual Global Taskforce. Child Sexual Exploitation Environmental Scan 2015*. https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/vgt_cse_public_version_final.pdf
- Europol. (2017a). *14 arrests in takedown of massive child sexual abuse platform*. <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/14-arrests-in-takedown-of-massive-child-sexual-abuse-platform>
- Europol. (2017b). *Major online child sexual abuse operation leads to 368 arrests in Europe*. <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/major-online-child-sexual-abuse-operation-leads-to-368-arrests-in-europe>
- Europol. (2020). *Exploiting isolation: offenders and victims of online child sexual abuse during the COVID-19 pandemic*. https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/europol_covid_report-cse_jun2020v.3_0.pdf
- Europol. (2021a). *4 arrested in takedown of dark web child abuse platform with some half a million users*. <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/4-arrested-in-takedown-of-dark-web-child-abuse-platform-some-half-million-users>.
- Europol. (2021b). *Internet Organised Crime Threat Assessment 2021*. https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/internet_organised_crime_threat_assessment_iocta_2021.pdf.
- Geer, J. H., Estupinan, L. A., Manguno-Mire, G. M. (2000). Empathy, social skills and other relevant cognitive processes in rapists and child molesters. *Aggression and Violent Behavior*, 5(1), 99–126. [https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(98\)00011-1](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(98)00011-1)
- In court first, Swede jailed for rape of children online. (2017, 30 listopada). *Reuters*. <https://www.reuters.com/article/uk-sweden-sexcrimes-idUKKBN1DU2EK>
- INHOPE. (2022). *Annual Report 2022*. <https://inhope.org/media/pages/articles/annual-reports/14832daa35-1687272590/inhope-annual-report-2022.pdf>
- INHOPE. (2023). *The Global Standard Project*. <https://www.inhope.org/EN/articles/the-global-standard-project>

- Komisja Europejska. (2021). *Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Strategia UE na rzecz skuteczniejszej walki z niegodziwym traktowaniem dzieci w celach seksualnych*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0607>
- Krasowska, A. (2021). Preferencje seksualne, zaburzenia preferencji seksualnych a przemoc seksualna. W: A. Depko, A. Krasowska (red.), *Seksuologia sądowa I. Teorie, modele, badania* (s. 125–141). Wydawnictwo Lekarskie PZWL.
- Krasowska, A. (2023). Typologie osób popełniających przestępstwa przeciwko wolności seksualnej. Sprawcy przemocy seksualnej wobec dzieci. W: A. Depko, A. Krasowska (red.), *Seksuologia sądowa II. Opiniowanie w sprawach karnych* (s. 133–165). Wydawnictwo Lekarskie PZWL.
- Krone, T. (2004). A typology of online child pornography offending. *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, 279.
- Lanning, K. (2010). *Child Molesters: A Behavioral Analysis*. <https://calio.org/wp-content/uploads/2019/03/Child-Molesters-A-behavioral-Analysis.pdf>
- Moran, M. (2009). *That investigators with the skill sets required are not being properly tasked against online child abuse material offenders* [niepublikowany maszynopis]. Computer Science and Informatics, University of Dublin.
- NCMEC. (2022). Cybertipline data. <https://www.missingkids.org/cybertiplinedata>
- Parlament Europejski. (2023). Legislative train 06.2023. <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/carriage/revision-of-the-combating-child-sexual-abuse-directive/report?sid=7101>
- Protect Children. (2022). Risk factors for Child Sexual Material Users Contacting Children Online: Results of Anonymous Multilingual Survey on the Dark Web. <https://www.suojellaanlapsia.fi/en/post/risk-factors-for-child-sexual-abuse-material-users-contacting-children-online>.
- Quayle, E., Taylor, M. (2003). Model of problematic Internet use in people with sexual interest in children. *CyberPsychology & Behavior*, 6(1), 93–106. <https://doi.org/10.1089/109493103321168009>
- Rada Europy. (2021). *Respecting human rights and the rule of law when using automated technology to detect online child sexual exploitation and abuse. Independent experts' report*. <https://rm.coe.int/respecting-human-rights-and-the-rule-of-law-when-using-automated-techn/1680a2f5ee>.
- Seto M. C., (2004). Pedophilia and sexual offenses against children. *Annual Review of Sex Research*, 15, 321–361.

- Seto, M. C., Cantor, J. M., Blanchard, R. (2006). Child pornography offenses are a valid diagnostic indicator of pedophilia. *Journal of Abnormal Psychology*, 115(3), 610–615. <https://doi.org/10.1037/0021-843x.115.3.610>
- Seto, M. C., Hanson, R. K. (2011). Introduction. Special issue on Internet-facilitated sexual offending. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 23(1), 3–6. <https://doi.org/10.1177/1079063211399295>
- Skórzewska-Amberg, M. (2019). *Prawnokarna ochrona dziecka przed seksualnym wykorzystaniem w cyberprzestrzeni*. Wydawnictwo Poltex.
- Sullivan, J., Beech A. R. (2003). Are collectors of child abuse images a risk to children? W: A. MacVean, P. Spindler (red.), *Policing Paedophiles on the Internet* (s. 11–20). The New Police Bookshop.
- Van der Bruggen, M. (2023). *Child sexual abuse material networks on the Darkweb. A multi-method approach*. <https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/handle/1887/3564736>
- Wasilewski, J. (2013). Zarys definicyjny cyberprzestrzeni. *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, 5(9), 225–234.
- Wolak, J., Finkelhor, D., Mitchell, K. J., Ybarra, M. L. (2008). Online “predators” and their victims: Myths, realities, and implications for prevention and treatment. *American Psychologist*, 63(2), 111–128. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.63.2.111>

Akty prawne

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/93/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW (OJ L 335, 17.12.2011, 1–14).
- Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.).
- Ustawa z 18 kwietnia 2002 r. o stanie kłęski żywiołowej (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1897).
- Ustawa z 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2091).
- Ustawa z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 57).

Child sexual exploitation and sexual abuse in cyberspace from the perpetrator's perspective – who is on the other side of the screen?

The aim of the article is to present the phenomenon of sexual abuse and sexual exploitation of children in cyberspace, as well as to outline the profile of the perpetrator of sexual violence directed at children in the online dimension.

Reflections on the phenomenon begin with the definition of cyberspace, together with information on two main directions of its development in this environment: the direction concerning Child Sexual Abuse Material and the one concerning behaviour (e.g. grooming, solicitation, or sexual extortion of a child). The remaining part of the considerations was devoted to the challenges that accompany the work on the conceptual model of this phenomenon, as well as the difficulties associated with its terminological and statistical description.

The part devoted to the perpetrator presents an overview of the most important research questions posed over the last two decades, as well as selected issues from the answers obtained to these questions by various researchers.

The article ends with a short discussion and observations on the sources and methods of obtaining information on the subject indicated in its title.

KEYWORDS

(ONLINE) CHILD SEXUAL ABUSE, (ONLINE) CHILD SEXUAL EXPLOITATION, CYBERSPACE

Cytowanie:

Staciwa, K. (2023). Wykorzystywanie seksualne dzieci w cyberprzestrzeni z perspektywy sprawcy – kto jest po drugiej stronie ekranu? *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 22(3), 94–113.

Artykuł jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa–Użycie niekomercyjne–Bez utworów zależnych 3.0 Polska.

Sfinansowano ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości